

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 202/04-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. septembra 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha prerokoval prijatú sťažnosť Dipl. mat. Márie Bitto, CSc., bytom B., zastúpenej advokátom JUDr. I. S., I., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 130/96 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Dipl. mat. Márie Bitto, CSc., na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 130/96 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 130/96 p r i k a z u j e k o n ať bez zbytočných prietáhov.

3. Dipl. mat. Márii Bitto, CSc., n e p r i z n á v a p r i m e r a n é f i n a n č n é z a d o s ť u č i n e n i e .

4. Okresný súd Bratislava I je povinný uhradiť Dipl. mat. Márii Bitto, CSc., trovy konania vo výške 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet jej právneho zástupcu JUDr. I. S., I.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. mája 2004 doručená sťažnosť Dipl. mat. Márie Bitto, CSc. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 130/96.

Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 202/04–15 z 23. júna 2004 prijal sťažnosť sťažovateľky podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie.

Podpredsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti z 20. júla 2004 okrem iného uviedla, že:

„Návrh na začatie konania bol podaný na Okresný súd Bratislava I dňa 7. 10. 1996, upresnenie návrhu dňa 17. 10. 1996. Úpravou zo dňa 5. 9. 1997 zákonná sudkyňa vyzvala právneho zástupcu navrhovateľky v 1. a 2. rade na zaslanie znaleckého posudku oceňujúceho predmetnú nehnuteľnosť za účelom vyrubenia súdneho poplatku za návrh v súlade so zák. č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v znení noviel. Statický posudok č. 10/97 znalca Ing. L. T. bol doručený súdu dňa 11. 12. 1997 spolu so žiadosťou o vytýčenie termínu pojednávania navrhovateľkou v 1. a 2. rade. Termín bol stanovený dňa 12. 5. 1998 na deň 1. 6. 1998.

Súdny poplatok bol uhradený dňa 14. 1. 1998.

Zo zápisnice o pojednávaní zo dňa 1. 6. 1998 vyplýva, že navrhovateľka v 1. rade sa nedostavila, súd rozhodol o pripustení odporcu v 2. rade do konania a pojednávanie odročil na neurčito s tým, že po vykonaní úkonov vyplývajúcich z rozšírenia okruhu účastníkov bude určený nový termín pojednávania. Bolo založené vyjadrenie odporcu v 1. rade.

Uznesením č. k. 10 C 130/96-39 zo dňa 20. 8. 1998 súd poveril JUDr. L. M. vykonaním tlmočnického úkonu a pretlmočiť písomnosti z jazyka slovenského do jazyka maďarského.

Dňa 18. 9. 1998 tlmočník zaslal súdu preklad listín a vyúčtovanie. Uznesením č. k. 10 C 130/96-43 zo dňa 12. 2. 1999 súd priznal tlmočníkovi tlmočnickú odmenu.

Dňa 10. 2. 2000 bola predmetná vec pridelená novému zákonnému sudcovi JUDr. D. K. Dňa 26. 2. 2003 sudkyňa predvolala účastníkov na informatívny výsluch na deň 28. 3. 2003. Účastníci sa na stanovený termín nedostavili. Vo veci bol daný termín pojednávania na deň 7. 5. 2003. Na uvedený termín pojednávania sa navrhovateľka v 1. a 2. rade opätovne nedostavila. Pojednávanie bolo odročené na neurčito. Listom dňa 30. 5. 2003 navrhovateľka v 2. rade oznámila súdu, že predvolanie na termín pojednávania mala uložené na pošte z dôvodu, že sa v tom čase zdržiavala mimo Bratislavy a zásielku súdu prevzala dňa 14. 5. 2003. Zároveň oznámila, že navrhovateľka v 1. rade zomrela 9. 1. 2000.

Dňa 11. 6. 2003 bolo súdu doručené potvrdenie o okruhu dedičov po zomrelej navrhovateľke v 1. rade (sp. zn. D 107/00, uznesenie č. k. P 16/85 zo dňa 10. 11. 1995).

Uznesením č. k. 10 C 130/96-63 zo dňa 25. 9. 2003 bol poverený tlmočník na vykonanie tlmočnického úkonu. Termín pojednávania bol stanovený na deň 8. 12. 2003.

Tlmočník dňa 4. 11. 2003 oznámil súdu, že nemôže vykonať požadovaný tlmočnický úkon.

Z dôvodu dlhotrvajúcej práceneschopnosti zákonnej sudkyne ako i z dôvodu, že nebol vykonaný požadovaný tlmočnický úkon, zastupujúca sudkyňa zrušila stanovený termín pojednávania s tým, že účastníci konania po ukončení PN konajúcej sudkyne budú na nový termín pojednávania písomne volaní.

Uznesením č. k. 10 C 130/96-73 zo dňa 26. 1. 2004 súd poveril Mgr. M. F. vykonaním tlmočnickeho úkonu. Vo veci bol stanovený termín pojednávania na deň 19. 4. 2004.

Dňa 26. 3. 2004 tlmočník doručil súdu preklad spolu s vyúčtovaním.

Na pojednávanie konané dňa 19. 4. 2004 sa odporkyňa v 2. rade nedostavila. Termín pojednávania bol odročený na deň 20. 9. 2004. Odporkyňi v 2. rade bolo predvolanie zasielané cestou Ministerstva spravodlivosti SR...“

„Poukazujúc na prehľad vykonaných úkonov a s poukazom na skutočnosť, že navrhovatelia v 1. a 2. rade neposkytli požadovanú súčinnosť a boli v konaní až na základe výzvy súdu činní (predloženie znaleckého posudku za účelom vyrubenia súdneho poplatku, zaslanie oznámenia o úmrtí navrhovateľky v 1. rade po vyše troch rokoch, neúčast' na informatívnom výsluchu) dovoľujem si Vás požiadať, ctený Ústavný súd, aby ste v prípade, ak dospejete k záveru, že bolo porušené ústavné právo účastníka na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zvažili, či priznáte primerané finančné zadosťučinenie.

Súd napriek pretrvávajúcemu nízkemu stavu sudcov na občianskoprávnom úseku popri nápade nových vecí v jednotlivých oddeleniach konal a v danom prípade ide o vec s cudzím prvkom (navrhovateľka v 1. rade a odporkyňa v 2. rade neovládajú slovenský jazyk a bolo nutné ustanoviť tlmočníka z jazyka maďarského a vykonať tlmočnicke úkony).“

Obdobné procesné úkony, ktoré uviedla podpredsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení, zistil aj ústavný súd z obsahu spisu okresného súdu.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 130/96 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Sťažovateľka sa podanou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry (I. ÚS 24/03, IV. ÚS 15/03, II. ÚS 66/03), v súlade s ktorou možno za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu sťažovateľa v konkrétnom posudzovanom prípade považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu jeho právnej neistoty zákonom dovoleným spôsobom. K vytvoreniu právnej istoty preto dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 10 C 130/96 došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02) zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka konania (2) a postup samotného súdu (3).

Pri vyhodnotení doterajšieho konania okresného súdu vo veci sp. zn. 10 C 130/96 podľa troch označených základných kritérií ústavný súd dospel k týmto záverom:

1. Predmetom konania, v ktorom sťažovateľka namieta zbytočné prietahy, je nárok na určenie čiastočnej neplatnosti dohody o vydaní veci a určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Konanie tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov. Výklad a používanie právnej úpravy obsiahnutej najmä v Občianskom zákonníku boli a sú stabilizované v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov, kde je upravená aj metodika postupu všeobecných súdov v týchto sporoch. Okresný súd dosiaľ vo veci nevykonal ani jedno relevantné pojednávanie, ktorého obsahom by bolo vykonanie

dôkazov, teda k hodnoteniu skutkovej a právnej zložitosti ani nepristúpil. Prípadná skutková zložitost' veci preto nemohla mať v danom prípade vplyv na vznik zbytočných priet'ahov v konaní a v spojitosti s tým na možné porušenie práv s'ťažovateľky. Okresný súd vo svojom vyjadrení ani nenamietal skutkovú a právnu zložitost' veci.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. V danom prípade ide o spor, v ktorom je každý účastník povinný postupovať podľa § 6 a § 120 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) a vyvíjať všetko úsilie na súčinnosť so súdom tak, aby súd mohol o uplatnenej ochrane rozhodnúť v súlade so zákonom. Vychádzajúc z uvedenej charakteristiky sporového konania ústavný súd zistil, že s'ťažovateľka ako účastníčka konania svojím konaním výrazne prispela k tomu, že konanie sa neúmerne predlžovalo. S'ťažovateľkou podaný žalobný návrh na začatie konania bol neúplný a jej právny zástupca až na pojednávaní 1. júna 1998 tento návrh rozšíril o odporkyňu v druhom rade (po viac ako 19 mesiacoch od jeho podania). Rovnako na ťarchu s'ťažovateľky možno pripísať to, že až 30. mája 2003 oznámila okresnému súdu, že jej matka (v konaní pred okresným súdom označená ako navrhovateľka v prvom rade) zomrela 9. januára 2000.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu.

Prvoradou povinnosťou súdu a sudcu je organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil ten stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa osoba obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť je konkretizovaná najmä v § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná, a ďalej v § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo,

postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťami uloženými mu v citovaných ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku.

Z rozboru vecí, ktorý je výsledkom preskúmania obsahu súdneho spisu a doterajšieho priebehu konania, vyplýva, že v predmetnej veci došlo k niekoľkomesačnému obdobiu nečinnosti bez akejkoľvek zákonnej prekážky, čím vznikli v konaní zbytočné prietahy. Ústavný súd je toho názoru, že postačuje vymedziť len jednotlivé najzávažnejšie obdobia nečinnosti, resp. činnosti, ktoré možno kvalifikovať ako zbytočné prietahy.

Ústavný súd zistil, že k zbytočným prietahom došlo najmä pre nečinnosť okresného súdu od 7. októbra 1996, keď mu právny zástupca sťažovateľky doručil žalobný návrh, do 5. septembra 1997, keď vyzval právneho zástupcu sťažovateľky na predloženie hodnoty poplatkového úkonu (nečinnosť takmer 11 mesiacov), ďalej od 29. septembra 1997, keď právny zástupca sťažovateľky doručil okresnému súdu znalecký posudok pre účely vyrubenia súdneho poplatku, do 12. mája 1998, keď okresný súd určil termín pojednávania na 1. jún 1998 (nečinnosť viac ako 7 mesiacov), a od 1. júna 1998 do 26. februára 2003, keď okresný súd predvolal odporcu na informatívny výsluch (nečinnosť takmer 57 mesiacov, medzitým vykonal len jediný jednoduchý úkon, keď priznal tlmočníkovi odmenu).

Postup okresného súdu bol zároveň aj nesústreďený a neefektívny. Výsledkom nesústreďenej a neefektívnej činnosti bolo to, že taký jednoduchý úkon, akým je výzva na zaplatenie súdneho poplatku, ktorý okresný súd mal urobiť hneď po doručení znaleckého posudku (29. september 1997), vykonal až 12. mája 1998 napriek tomu, že doplatok súdneho poplatku bol zaplatený sťažovateľkou ešte 14. januára 1998. Rovnako aj výzvu na vyjadrenie k návrhu okresný súd vypracoval až 12. mája 1998.

Ústavný súd konštatuje, že okresný súd napriek tomu, že konanie prebieha takmer osem rokov, vec dosiaľ nepripravil na jej prejednanie a rozhodnutie.

S tvrdením podpredsedníčky okresného súdu, že okresný súd vykonával procesné úkony a že sťažovateľka a navrhovateľka v prvom rade „*neposkytli požadovanú súčinnosť a boli v konaní až na základe výzvy súdu činní (predloženie znaleckého posudku za účelom vyrubenia súdneho poplatku, zaslanie oznámenia o úmrtí navrhovateľky v 1. rade po vyše troch rokoch, neúčast' na informatívnom výsluchu)*“, sa ústavný súd nestotožnil preto, že znalecký posudok bol sťažovateľkou doručený okresnému súdu 29. septembra 1997 ihneď na základe jeho výzvy z 5. septembra 1997 a okresný súd až 15. mája 1998 reagoval na tento úkon. Takisto okresný súd sťažovateľku a navrhovateľku v prvom rade na informatívny výsluch v marci 2003 vôbec nepredvolal (na tento výsluch bol predvolaný iba odporca v prvom rade).

Obranu okresného súdu poukazujúceho na veľký počet nevybavených vecí a nízky stav sudcov na občianskoprávnom úseku ústavný súd takisto neakceptoval.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezabavuje štát zodpovednosti za zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námietka pretrvávajúceho vysokého nápadu vecí a v tejto súvislosti nízkeho stavu sudcov na občianskoprávnom úseku pri vybavovaní agendy nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Tieto okolnosti ústavný súd nezohľadňuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných priet'ahov.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 10 C 130/96 bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

V zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže k porušeniu základného práva sťažovateľky došlo nečinnosťou okresného súdu, ústavný súd mu prikázal vo veci konať bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka žiada, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 220 000 Sk, a svoj nárok odôvodňuje predovšetkým dĺžkou celého konania, ktoré sa vedie od októbra 1996, ako aj tým, že počas 8 rokov súdneho konania bola a je v právnej neistote, pretože s nehnuteľnosťami, ktoré sú predmetom sporu, nemohla nakladať.

Podľa názoru ústavného súdu neprichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. K tomuto názoru ústavný súd dospel preto, že sťažovateľka sa významnou mierou podieľala na vzniku zbytočných prietáhov (pozri bod 2 časti II tohto nálezu).

Za týchto okolností potom konanie a nález ústavného súdu (najmä vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázanie okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov, a priznanie úhrady trov konania) sú dostatočnými opatreniami na nápravu stavu spôsobeného porušením základného práva.

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde a § 151 ods. 1 OSP ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. I. S.

Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania vo výške 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún) z dôvodu trov jej právneho zastúpenia. Ústavný súd priznal právnemu zástupcovi úhradu za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti) každý v hodnote 4 534 Sk (základom bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2003 vo výške 13 602 Sk) podľa § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. Ďalej ústavný súd priznal právnemu zástupcovi sťažovateľky aj dvakrát náhradu režijného paušálu za každý úkon po 136 Sk v zmysle § 19 citovanej vyhlášky.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. septembra 2004